

Posudek oponenta disertační práce RNDr. Dominika RUBÁŠE

Rubáš, Dominik (2024): Koncept “sense of place“ v geografickém vzdělávání. Praha: Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, 225 s.

Školitel: RNDr. Tomáš MATĚJČEK, Ph.D.

Smyslem tohoto textu je posoudit disertační práci Dominika Rubáše, který se v rámci jejího obsahu zaměřil na koncept sense of place (dále jen SoP), přesněji řečeno na aplikaci tohoto konceptu v geografickém vzdělávacím procesu. Koncept SoP je součástí předmětové orientace geografických výzkumů již poměrně dlouhou dobu. I v současnosti lze poměrně snadno narazit na aktuální výzkumy reflektující koncept SoP. Jde především o ty geografické výzkumy, které se odehrávají na pozadí obecnější snahy o pochopení podstaty míst. Odborné texty, které by se věnovaly problematice implementace SoP do (geografického) vzdělávání, jsou však mnohem méně početné. Současné poznání týkající se této problematiky tudíž není možné chápat jako dostatečné. Z tohoto důvodu chápu zvolené téma disertační práce jako adekvátní a vysoce aktuální, což je navíc umocněno i aktuálním děním u nás (revize RVP).

Domnívám se, že se autor zpracování svého disertačního projektu zhostil velmi zodpovědně, čemuž mimo jiné odpovídají rozsah práce a její struktura. Práce samotná čítá 225 stran a vychází z rozsáhlého portfolia odborné literatury a zdrojů. Jeho součástí jsou klasické práce autorů, jako jsou např. Cresswell, Hidalgo, Hernandez, Relph, Seamon, Tuan, Twigger-Ross, Uzzell, které všechny zásadním způsobem přispěly současnému chápání konceptu místa a jeho významu pro člověka. Nad rámec těchto prací autor hojně využívá i literární produkci prezentující výsledky soudobých výzkumů. Z mého pohledu je orientace autora v literatuře, s níž pracuje, velmi dobrá. V obecné rovině použitým textům velmi dobře rozumí, dokáže je vhodně interpretovat, vyvozovat z nich uměřené závěry a vhodně argumentačně využívat.

Práce je strukturovaná do tří hlavních částí, které jsou doplněny o úvod a závěr. Takovéto uchopení struktury disertační práce považuji za vhodné mimo jiné i z toho důvodu, že v základech výzkumné a aplikační části posuzované práce stojí publikační výstupy autora. Těch je celkem deset, přičemž ve všech případech je možné konstatovat jejich jednoznačné propojení s problematikou řešenou v rámci disertační práce. Ve dvou případech publikoval výstupy autor sám, ve zbylých pak ve spoluautorství, přičemž je evidentní, že podíl autora na vzniku těchto publikací je zásadní, o čemž mimo jiné svědčí i deklarované mentální podíly. Publikační výstupy jsou ve všech případech recenzované, dva z nich jsou indexované v databázi WoS, další dva poté v databázi Scopus. Zejména časopisy, které jsou součástí databáze WoS, by měly garantovat nelehké recenzní řízení, z tohoto důvodu hodnotím jejich výběr jako vhodný. Obdobně vnímám volbu většiny zbylých časopisů, protože se obsahově zaměřují na problematiku procesu geografického vzdělávání.

K deseti výše hodnoceným publikačním výstupům uvádí autor další dva (č. 5 a 6), přičemž tento krok chápu jako problematický. Problém nevidím ve využití těchto příspěvků pro kompletní výzkumné části práce, ovšem deklarovat je s ohledem na stav jejich rozpracování jako publikační

výstup není vhodné. Oba dva příspěvky aspirují na vydání v zavedených geografických časopisech s uděleným IF, nicméně jeden z nich je ve fázi recenzního řízení, druhý poté teprve ve fázi přípravy pro recenzní řízení. Přehled publikačních výstupů by ovšem měl disponovat pouze publikovanými texty nebo příspěvky, které sice nejsou publikované, nicméně jsou k publikování schváleny ze strany příslušných redakčních rad.

Úvod práce vhodným způsobem vtahuje čtenáře do disertační práce. Řešená problematika je zde představena žádoucím způsobem, stejně tak autor přesvědčivě zdůvodňuje motivy jejího výběru. Součástí úvodu disertační práce je i jasně definovaný cíl práce „... *hlavním cílem práce je teoretickým zakotvením a empirickým výzkumem pomoci k efektivnější implementaci konceptu SOP do školní (geografické) praxe*“. Tento hlavní cíl se autor pokusil strukturovat do čtyř dílčích cílů. Jejich znění je adekvátní a vhodně rozpracovává hlavní cíl práce. Můj názor je takový, že se autorovi úspěšným řešením dílčích cílů **podářilo** naplnit hlavní cíl disertační práce.

Na úvod práce autor navazuje obsáhlými teoretickými východisky. V nich autor reflektuje klíčové pojmy a koncepty, s nimiž pracuje, a adekvátně je rozebírá z teoretického hlediska. Autorovi se zde podařilo vhodně teoreticky ukotvit řešenou problematiku, disertační práce je tím pádem postavena na solidní teoretické bázi. Autor se pokouší klíčové pojmy a koncepty nejenom vysvětlit, ale také poskytnout různé náhledy na ně. Struktura teoretické části je vyhovující a zaručuje návaznost teoretických aspektů práce a jejich vzájemnou konzistenci. Výjimku ovšem spatřuji v kapitolách 5 (místní krajina a místní region) a 6 (koncept regionální identita (místní identita), jejichž včlenění do teoretických východisek jsem úplně nepochopil. Krajina a region jsou zcela jiné koncepty než místo, přičemž jejich vzájemný vztah je dlouhodobým předmětem akademické debaty. Nedomnívám se, že by byl tento vztah v disertační práci dostatečně reflektovaný, což je patrné zejména v případě relace místo – region. Navíc konceptualizace regionu a regionální identity v kap. 6 není úplně zdařilá, nevyužívá novější poznatky, které Paasiho teorii rozpracovávají, a vychází z jiných ontologických východisek chápání regionů, než je tomu v kap. 5.

Následující metodologická sekce by měla ve struktuře práce figurovat jako samostatná část. Celkově je tato sekce autorem uchopena dobře, což platí zejména pro kapitolu 11, v níž spolehlivě představuje *mixed methods design* a jeho implementaci ve vlastním výzkumu. Méně přesvědčivé je ovšem stanovení cílů práce, výzkumného problému a výzkumných otázek. Při čtení metodologické sekce mi nebylo zcela jasné, jak výzkumný problém a výzkumné otázky reflektují dílčí cíle, které jsou stanoveny v úvodu práce. Navíc na str. 75 figuruje další hlavní cíl, který nekoresponduje s hlavním cílem v úvodu jako spíše s jedním z jeho dílčích cílů. Otázkou také zůstává vzájemná komplementarita výzkumného problému a výzkumných otázek. Důkladnější strukturace a vzájemná provázanost cílů, výzkumného problému a výzkumných otázek by autorovi minimálně garantovala větší jistotu při interpretaci a diskusi dosažených poznatků a vyvozování hlavních závěrů.

Část disertační práce, v níž autor řeší jednotlivá výzkumná témata, je v obecné rovině zvládnuta velmi solidně. Jde o přehledný text, který je strukturovaný vhodným způsobem, kdy jsou v rámci dílčích výzkumných témat nejprve představeny výzkumné otázky, poté metody uplatněné v jednotlivých dílčích výzkumech a dosažené výsledky. Ty se autor vždy pokouší diskutovat a to i v kontextu jejich metodologických limitů. Co na druhou stranu trochu postrádám je větší využití těchto dosažených výsledků v aplikační části disertační práce. Ta se svým obsahem zabývá jednak

obecnějším schématem zařazení SoP do geografického vzdělávání, jednak konkrétními příklady z praxe dokumentujícími možnosti aplikace SoP v geografickém vzdělávání. Důslednější akcentace výsledků prezentovaných ve výzkumné části v části aplikační by obě tyto části práce lépe provázala, čímž by bylo dosaženo jejich koheze.

Formální stránku práce shledávám jako velmi dobrou. Text práce není zatížen gramatickými chybami, stylistické nepřesnosti jsou minimální. Text práce je čtivý, výskyt překlepů je marginální, používání odborné terminologie je korektní. Jako vhodně prezentované se mi jeví grafické prvky (tabulky, obrázky), které jsou vhodně strukturované, jsou přehledné a řádně citované, pokud tomu je třeba.

Závěrečné hodnocení

Dominik Rubáš prokázal dostatečným způsobem schopnost samostatné tvůrčí činnosti. V rámci postgraduálního studia zkompletoval pečlivě zpracovanou disertační práci, na kterou nahlížím jako na výsledek seriózní vědeckovýzkumné činnosti. Oceňuji autorovu snahu publikovat dosažené výsledky nad rámec disertační práce. Svou prací autor spolehlivě přispívá k obohacení stávajících poznatků týkajících se procesu geografického vzdělávání. Na závěr konstatuji, že disertační práce Dominika Rubáše dle mého názoru splňuje nároky, které jsou v oboru na disertační práce kladené. Na základě těchto důvodů **doporučuji** komisi přijmout disertační práci k obhajobě a v případě jejího zdárného obhájení doporučuji udělit RNDr. Dominiku Rubášovi titul Ph.D.

V Olomouci 11. září 2024

Mgr. Miloslav ŠERÝ, Ph.D.